

**Csatkai Endre (Darufalva, 1896. augusztus 13. – Sopron, 1970. március 12.):
Kossuth-díjas (1954), a művészettörténeti tudományok kandidátusa (1952).**

A Nádasdy-kastélyáról is híres, ma már Ausztriához tartozó Darufalván (osztrák nevén: Drassburg) látta meg a napvilágot a Millennium évében. 1914-ben a világháború kitörése előtt tette le az érettségét a Soproni Evangélikus Líceumban.

1914-ben beiratkozott a Pázmány Péter Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karára, de tanulmányait csak nagy késéssel tudta befejezni.

Tüdőbajával több évig szanatóriumokban kezelték, mely időt önképzésre használta fel.

1918-ban rövid ideig egyetemre járt, majd a soproni munkás könyvtárban dolgozott. A Tanácsköztársaság bukása után Bécsben művészettörténettel, színháztörténettel és levéltári kutatásokkal foglalkozott. 1923-ban hazatért. 1924-ben folytatta tanulmányait a budapesti tudományegyetemen.

Visszatelepült Sopronba és csaknem 20 éven át alkalmi megbízásokból, tanításból, újságírásból élt.

1925-től kezdve egyre többet dolgozott a kismartoni Wolf-múzeumnak. Átköltözött Kismartonba. Folyamatosan átvette nemcsak az egész gyűjtemény, hanem a könyvtár kezelését is.

Csakhamar megbízást kapott Dagobert Frey bécsi egyetemi tanárral együtt az osztrák műemléki topográfia 24. kötetének megírására, amely Kismartont és környékét ölelte fel.

1932-ben Kismartonban Haydn-kiállítást rendezett, és hozzá katalógust készített. 1936-ban ugyanott rendezte a Liszt-kiállítást is.

Az Anschluss után menekülnie kellett Ausztriából, Sopronban azonban kiálltak mellette.

Művészettörténeti cikkeket, tanulmányokat írt.

1944-ben a város világi és egyházi értelmisége beadvánnyal fordult a belügyminiszterhez, Csatkai mentesítését kérve a zsidótörvények alól. Az akció sikertelen volt, így 1944-ben munkaszolgálatra hívták be. A háború végét betegen, hallássérülten érte meg.

1945-ben, felépülése után megbízták a romos városi múzeum újjászervezésével. Csatkai lelkesen látott munkához, az intézmény 1947. július 28-án – a vidéki múzeumok közül elsőként – megnyitotta kapuit.

A múzeumot nemcsak tudományos központtá, hanem közművelődési intézménnyé is fejlesztette.

1963-ban nyugalomba vonult. 1952-től az MTA Művészettörténeti Főbizottságának tagja volt.

Az 1955-ben újrainduló Soproni Szemle feltámasztásában is múlhatatlan érdemei voltak, nem is beszélve arról, hogy a 150 fős szerzőgárda zöme az ő nevelői munkájának eredményeképpen lett a folyóirat munkatársa. 1955-től haláláig szerkesztette a Soproni Szemlét.

Tanulmányainak száma több százra tehető, főként a 18–19. sz. művészetével foglalkozott.

Hagyatékának nagy része, könyvtára és éveken át gyűjtött cédulaanyaga a magyar műgyűjtés történetéhez, a soproni Liszt Ferenc Múzeumba került. 1953-ban – szerzőtársaival együtt –

elkészítette a Sopron és környéke műemléki topográfiája című kötetet, amelyért Dercsényi Dezsővel megosztott Kossuth-díjjal tüntették ki.

Elsősorban régész szakmai körökben, kortársai nem fogadták el mindenben, nem tekintették autentikusnak. E vélemények azonban, elsősorban Csatkai erős politikai beágyazottsága, mondhatni érinthetatlensége miatt nem kaphattak nyilvánosságot.

A hatvanas években elsősorban a soproni gimnáziumok tanulói köréből önképzőkört szervezett, amelynek keretében városismertető sétákat vezetett és zenehallgatásokat tartott. Tudásával, kitűnő nevelői vénájával valóságos iskolát teremtett maga körül.

1975-ben Sopron díszpolgárai közé választotta a művészettörténészt. 1987-ben a városban – a korábbi Múzeum utcát – róla nevezték el, darufalvi szülőházát és soproni lakóházát márványtábla díszíti. Sopron város Csatkai-díjat alapított a kiemelkedő eredményt elérő, fiatal helytörténészek számára.

F. m.: A soproni muzsika története (Sopron, 1925); A 19. század soproni festészetének és a Soproni Képzőművészeti Kör történetének vázlata (Sopron, 1927); A Soproni Városszépítő Egyesület története (Sopron, 1929); Soproni ötvösök a XV.-XIX. században (Sopron, 1931); Sopron környékének műemlékei (Sopron, 1932); Die Denkmale des politischen Bezirkes Eisenstadt und der Freien Städte Eisenstadt und Rust (Österreichische Kunsttopographie XXIV., Wien, 1932); Sopron vármegye műemlékei (II., Sopron, 1935); Régi soproni házak, régi soproni családok (Sopron, 1936); Idegenek a régi Sopronról (Sopron, 1936); Sopron vármegye műemlékei (III., Sopron, 1937); Zadjeli Schlachte Etelka soproni naplója (Sopron, 1943); Rövid vezető a soproni Liszt Ferenc Múzeumban (Sopron, 1952); Sopron és környéke műemlékei (Magyarország Műemléki Topográfiája II., Bp., 1952); Sopron (Bp., 1954); A soproni múgyűjtés története (Bp., 1958); A soproni színészet története 1841–1950 (Sopron, 1960); A soproni képzőművészet és zenei művelődés története (Sopron, 1962); Cégérek (Bp., 1971).

Irod.: Domonkos Ottó: Cs. E. (Soproni Szle, 1970. 3. sz.); Zádor Anna: Cs. E. művészettörténeti munkássága (Soproni Szle, 1970); Herendiné Lakatos Éva: Cs. E. 1896–1970 (Magy. Kvszle, 1970); Bodnár Éva: In memoriam Cs. E. (Művészet, 1970); Gerencsér Miklós: Kamarazene a rokokó házban (Emberöltő, Bp., 1978). Magyar Életrajzi Lexikon/Wikipédia/Múlt-Kor/Fotómédia